

STUDIA GENERALIA 2007

Rakkauden evoluutio

Helsingin yliopisto 1.2.2007, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 18.00– 20.00

AVIOLIITON AAMU

Dosentti Antti Arjava

Raha, valta ja rakkaus roomalaisessa perheessä

Keisariajan roomalaisesta perheestä nykyajan ihminen löytää paljon tuttua ja paljon vierasta. Tuttua ovat inhimilliset perustunteet, rakkaus, mustasukkaisuus, hellyys ja aggressiot. Vanhempien ja lasten väliseen kiintymykseen perustuva ydinperhe ei ole mitenkään modernin ajan keksintö, vaikka niinkin on joskus väitetty. Yhtä vanhoja ovat perheen sisäiset jännitykset, puolisoitten valtataistelut ja lasten pyrkimys itsenäisyyteen.

Roomalaiset miehet menivät naimisiin yleensä 20-30 vuoden iässä, rikkaat ehkä varhemmin kuin köyhät. Naiset taas avioituivat jo 15 vuoden molemmin puolin. Tästä johtui, että tytöillä oli hyvin vähän sanavaltaa ensimmäiseen avioliittoonsa. Kun liitto myöhemmin purkautui kuoleman tai eron takia, naisen vaikutusvalta seuraavan puolison valintaan oli huomattavasti suurempi. Kokonaan naimattomiksi naiset eivät Roomassa yleensä jääneet, se yleistyi vasta kristinuskon päästyä valtaan.

Perhe oli roomalaisille keskeinen instituutio paitsi ihmissuhteiden kannalta myös siksi, että omaisuus Rooman valtakunnassa siirtyi ensi sijassa perheen kautta. Kun palkkatyö oli vapaasyntyisillä kansalaisilla erittäin harvinaista, ihmisen paikka yhteiskunnassa ja hänen etenemismahdollisuutensa määräytyivät pitkälle perityn omaisuuden mukaan. Perimys oli sukupuolten välillä Roomassa hämmästyttävän tasapuolista: jo Kahdentoista taulun laissa poikien ja tyttöjen perintöosuus oli säädetty yhtä suureksi. Roomalaiset tosin tekivät yleensä testamentin, jossa poikia voitiin hieman suosia, mutta normaalisti ihmisten odotettiin jättävän myös naispuolisille jälkeläisilleen huomattavan osan omaisuudestaan. Tämä oli naisten itsenäisyyden kannalta yhtä keskeistä kuin palkkatyö nykyään.

Toinen naisten itsenäisyyttä suosivat tekijä oli roomalaisen perheen juridinen rakenne. Kaikki valta oli keskitetty isälle, joka teoriassa hallitsi aikuistenkin lastensa omaisuutta. Kun naimisissa oleva nainen oli isänsä vallassa, oli vastaavasti aviomiehen asema suhteessa vaimoonsa hyvin heikko. Isän kuollessa valta ei siirtynyt miehelle, vaan nainen oli nyt itsenäinen. Tällainen järjestely on historiassa hyvin poikkeuksellinen, onhan aviomiehen valta vaimoonsa nähden poistunut eurooppalaisista yhteiskunnista vasta 1900-luvulla, Sveitsissä 1985.

Rooman valtakunnan suhteellisen rauhalliset olot ja järjestäytynyt oikeudenkäyttö edistivät naisen asemaa. Varhaiskeskiajalla perheen ja suvun merkitys taas kasvoivat, eikä heikko valtio kyennyt samalla tavalla turvaamaan yksittäisten kansalaisten oikeuksia.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.

Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.

Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa syksyn aikana.

Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www-sivuilta www.helsinki.fi/vst.

Järjestäjä: Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta

Postiosoite: PL 27, 00014 HELSINGIN YLIOPISTO